

CINEMA

North by Northwest

Pere Cornellas

El segon cicle de cinema per a escolars que organitzen Cineclub Sabadell i l'Escola del Sol, amb el suport de la Fundació Caixa de Sabadell i de l'Ajuntament de la ciutat, m'ha permès gaudir d'una còpia impecable i en versió original de *North by Northwest* (títol espanyol: *Con la muerte en los talones*), una de les grans cimeres del mestre Hitchcock. La qualitat de la còpia restitueix plenament l'acuradíssima estil·lit·lització del Technicolor de la Metro -admirable fotografia de Robert Burks- i l'extraordinària banda sonora de Bernard Herrmann. I també la breu però intensa seqüència eròtica, en un compartiment de tren, entre Cary Grant i Eva Marie-Saint, inexistent a les còpies que es van anar veient aquí durant el franquisme i recuperada, però sense so, a la còpia doblada que es va estrenar uns anys més tard. Aquesta reposició és una magnífica excusa per tornar a parlar de la pel·lícula.

Si un film de Hitchcock agrupa en una sola història tots els seus temes i obsessions és justament aquest. Un compendi de tota la seva obra on conflueixen les diverses vessants que la configuren. És, certament, una pel·lícula d'aventures, en la línia, per exemple, de *39 escalones* o de *Sabotaje*, un divertiment engalanat pel plaer que suposa la seva brillant perfecció formal. Un viatge lúdic pel món de la imaginació. Un humorístic laberint de situacions quasi increïbles, un film volgutament *inversemblant*. Però és molt més que tot això. Enllaça també amb les pel·lícules més dramàtiques de Hitch i té tant a veure amb *Enviado especial* com amb *Encadenados* o *Vertigo*. És el paradigma perfecte de la cosmovisió hitchcockiana. La irreductible dialèctica entre l'Ordre i el Caos.

Un *thriller* d'acció vibrant, un film d'itinerari. Aquests aspectes, que configuren la seva estructura superficial, el col·loquen al costat de *39 escalones*, *Inocencia y juventud*, *Enviado especial* y *Sabotaje* i, encara que més tangencialment, d'*Alarma en el expreso* y de les dues versions d'*El hombre que sabía demasiado*. Roger Thornhill (insuperable composició de Cary Grant) n'és el protagonista. Victima d'una lamentable confusió, com li passa al "Manny" de *Falso culpable*, es troba enmig d'una intriga internacional de contraespionatge en plena guerra freda. Convertit contra la seva voluntat en George Kaplan, un personatge inexistent creat pel Servei Secret Nordamericà, es veurà assetjat pels espies enemics i, alhora, per la policia, que el creu l'assassí de Lester Townsend (Philip Ober), un polític que ha estat apunyalat al vestíbul per a visitants de les Nacions Unides. Sacsejat a banda i banda, com el Richard Hannay de *39 escalones* i el Barry Kane de *Sabotaje*, travessarà el país fugint de tothom i cercant la persona que ell creu la seva única possibilitat de salvació: el George Kaplan amb qui el confonen.

La trama, doncs, correspon a la vessant aventurera de Hitch. Una rossa, Eve Kendall (Eva Marie-Saint), es topará amb Thornhill i serà amb ella amb qui trobarà finalment l'estabilitat. Però aquí, sota la pàtina aparent de comèdia intranscendent i lleugera, sorgeixen els primers símptomes de desassossec. A *39 escalones* i a *Sabotaje*, Pamela i "Pat" desconfiaven de Richard i Barry respectivament i volien denunciar-los a la policia. Aquí, Eve Kendall va molt més enllà: l'envia a una mort segura. I no per desconfiança -ella sap que ell és innocent-, sinó, simplement, perquè té una missió per complir. Aviat sabrem -i això augmentarà la nostra sensació d'incomoditat- que s'ha enamorat realment de Thornhill. I, tot i així, l'envia a la mort. L'Inexplicable Horror d'un Món en Caos està per sobre dels íntims sentiments dels

individus que l'habiten. El personatge d'Eve es modula a partir de l'Alicia Huberman d'*Encadenados*. Com ella, i també a les ordres del Servei Secret, trairà el cap dels espies, aquí el Philip Vandamm recreat per James Mason, aprofitant-se de l'amor sincer que aquest sent per ella. El desassossec esdevé existencial. I Vandamm, com l'Alexander Sebastian de l'altre film, haurà d'intentar matar-la per poder protegir-se. Però Alicia només s'aprofitava d'Alexander: per portar a bon terme la seva feina, Eve està disposada a enganyar a tothom.

Reapareix, a *North by Northwest*, la mare possessiva d'*Easy Virtue*, *The Skin Game*, *Encadenados* i *Extraños en un tren*. El to de comèdia de la pel·lícula no ens ha de despistar. A la comissaria, Roger Thornhill telefona a la seva mare i no al seu advocat i durant una bona part del film necessita del seu ajut. (És significatiu que, només quan les circumstàncies el forçaran a allunyar-se'n, començarà a aprendre a desempallejar-se sol). Altrament -i admesa lògicament la diferència de registre-, Thornhill fa de Kaplan com Judy feia de Madeleine a la primera part de *Vertigo* (desdoblament de personalitat present també a *Enviado especial* i *Extraños en un tren*). Philip Vandamm, com ja he suggerit més amunt, és una nova recreació d'Alexander Sebastian. El matrimoni que l'ajuda a la casa del Mont Rushmore podria ser el dels Drayton d'*El hombre que sabía demasiado*, versió americana. I l'element de la intriga que serveix de pretext al relat -un microfilm- és tan irrellevant a la història com l'urani d'*Encadenados*, perquè, com sempre, són uns altres els focus d'interès de Hitch.

Per exemple, la relació amorosa. Eva Marie-Saint està summament atractiva i, justament perquè se'ns mostra distant, ben desitjable. Stewart i Grace Kelly a *La ventana indiscreta*, Grant i la mateixa Grace Kelly a *Atrapa a un ladrón*, Stewart i Kim Novak a *Vertigo*, però, sobretot, Grant i Ingrid Bergman a *Encadenados*. I el famós pla final del tren que entra dins del túnel, símbol fàl·lic que millora, perquè és més carnal, el pla final dels esquís a *Matrimonio original*.

Un compendi. La millor subhasta de Hitch, hereva de *The Skin Game* i *Sabotaje*. Els picats que empetteixen Thornhill, sobretot quan surt de les Naciones Unides, convertit en un insecte vivent, titella d'una comfabulació impensable. Els decorats, aquí utilitzats per expressar, una vegada més, tota la insignificança de l'ésser hunà: a les Naciones Unides, a la famosa seqüència de l'avió fumigador, al Mont Rushmore... És el darrer espai insòlit de Hitch -i segurament el més insòlit de tots-, darrere del British Museum de *Blackmail*, de l'Estàtua de la Llibertat de *Sabotaje*, dels cavallets d'*Extraños en un tren*, dels terrats d'*Atrapa a un ladrón* o del campanar de la missió de San Juan Bautista de *Vertigo*. Altrament, aquí Hitchcock deixa l'heroïna penjada al buit, capgirant la situació paral·lela de *Sabotaje*, i resol l'escena, picant l'ullet a l'espectador, amb un encadenat ple d'inventiva que col·loca Eve Kendall dalt del llit del compartiment d'un tren. I queden, és clar, justament els trens, presents a tantes i tantes pel·lícules de l'autor, i les escales, que aquí separen Thornhill d'Eve al final del film, quan ell li vol dir que ha estat descoberta -ell és dalt; ella, amb Vandamm i Leonard (Martin Landau), asseguda a baix.

Sento una il·limitada admiració per la llarga seqüència al penya-segat de *The Secret Agent*, per la mort del nen de *Sabotaje*, per l'assassinat a l'escala d'*Enviado especial*, pel de la granja de *Cortina Rasgada*, per la desesperada recerca de l'agulla de la corbata al mig

del sac de patates de *Frenesí*. I, naturalment, per l'escena de la dutxa de *Psicosis*. Però la seqüència de suspens de Hitchcock que prefereixo és la de l'avió fumigador de *North by Northwest*. El perill no es donarà en un lloc tancat, de nit, com mana la convenció, sinó en un espai obert, a ple sol. Roger Thornhill és en un paisatge quasi desèrtic i l'emoció resideix en el fet que, sol com es troba, les distàncies li són totes massa llargues i quasi no hi ha amagatalls. Quan arribi el perill, la vastitud de l'espai serà el seu principal enemic i la claror del dia el convertirà en un blanc fàcil, sense que es pugui amagar enlloc. Hitchcock capgirarà així tots els esquemes. Nosaltres sabem que Thornhill ha estat traït, ell no. La pregunta que ens formulem no és: "se salvarà?" -hi ha un codi que el gènere imposa i que ja coneixem-, sinó: "com s'ho farà per poder salvar-se?". I també: "per on arribarà el perill?". La seqüència es dilata -9 minuts llargs i, si no m'he descomptat, 33 plans- i nosaltres, impacients -passa un cotxe, un altre, arriba un autobús-, acabem desitjant que el perill arribi. Només d'aquesta manera, quan Thornhill se n'hagi lliurat, cosa de la qual no dubtem, podrem sentir-nos provisionalment relaxats. I, doncs, com que l'espectador ho demana, Hitch ens envia l'avió. L'amenaça arriba, per tant, pel lloc més impensat i més lògic: l'aire. "Com se'n desempallejarà ara Thornhill?". Serà gràcies a l'atzar, el mateix atzar que el va immersir en aquesta bogeria delirant. Un camió cisterna provocarà la destrucció de l'avió i salvarà el nostre heroi. Planificació, emplaçament de càmera i muntatge: una construcció prodigiosa.

Ja sé que aquest apropament crític exigeix conèixer i recordar l'obra de Hitchcock, però és el més pròxim al que significa aquesta pel·lícula. No només una síntesi de la seva obra sinó també una nova demostració que la filmografia d'un gran cineasta és un tot compacte i consistent, una fita definitiva a la qual s'arriba per molts i variats camins.

* Publicat al meu estudi *Plenitud creativa de Hitchcock* (Ajuntament de Sabadell/ Cineclub Sabadell / Speakers'Corner, 1988) i revisat per a aquest número de *Quadern*.